

УДК 330.341.1:332.1.

Денисюк В.А.,

к.т.н., с.н.с.

*Інституту досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України,
м. Київ.*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ЕКСПОРТУ, ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ, РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ, ІННОВАЦІЙ ТА ЯКОСТІ ІНСТИТУТІВ УКРАЇНИ

Досліджені показники ВВП, високотехнологічного експорту товарів та деякі складові та індикатори із щорічних доповідей ВЕФ як фактори конкурентоспроможності економіки України, в порівнянні із рядом країн. Запропоновано створити державні стратегії здійснення структурної перебудови національної промисловості і економіки в цілому та забезпечити формування високотехнологічної та конкурентоспроможної моделі розвитку економіки.

Ключові слова: ВВП, високотехнологічний експорт, конкурентоспроможність економіки, інституційне середовище, продуктивність праці, інновації.

Постановка проблеми. Сьогодні стан і перспективи національних економік країн стають все більш залежними від глобальних викликів, що змушує країни підвищувати міжнародну конкурентоспроможність за допомогою розробки і реалізації сценаріїв, програм та реформ довгострокового стійкого розвитку економіки на макро і мезо рівнях.

У них повинні передбачатися значне підвищення якості людського капіталу, перетворення науково-технічного потенціалу та інновацій в основне джерело зростання продуктивності праці та досягнення високого рівня життя громадян, швидкий вихід національної економіки на передові рубежі науково-технічного прогресу.

При цьому обсяги високотехнологічного експорту, здатність створювати, переймати та використовувати новітні технології, стан розвитку бізнесу, інновацій та інституційного середовища відносяться до показників, що дозволяють оцінювати реалізацію в країнах системних реформ спрямованих на активізацію науково-інноваційної діяльності та реалізації структурної перебудови економіки. Для оптимізації завдань технологічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки актуально порівняльне дослідження таких показників між країнами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу завдань і проблем розвитку економіки та високотехнологічного експорту та інших

факторів, що впливають на конкурентоспроможність країни, присвячені ряд наукових публікацій. Серед них коротко розглянемо наступні. В роботі [1, с. 15–16] показано, що в країні відбувається деіндустріалізація і старіння матеріально-технічної бази, неухильно знижуються показники інноваційної діяльності в економіці. Для модернізації національної економіки запропоновано використовувати «випереджаючу» модель розвитку, що включає зміну структури народного господарства, відвівши при цьому першорядну роль машинобудуванню. У [2, с. 2] наголошується, що підвищення ефективності зовнішньоторговельних операцій України залежить від структурних перетворень в економіці.

В роботі [3, с. 2–3] виявлена низька конкурентоспроможність продукції українських товаровиробників на світових ринках, що унеможлиблює доступ України в світову торгівлю як повноправного партнера. У статті [4, с. 4–6] досліджено структуру економіки та експорту високотехнологічної продукції в Україні та Сербії в порівнянні з рядом інших країн та розглянуто актуальні напрями для активізації структурних змін в економіці та промисловості країн з перехідною економікою. У [5, с. 5–6] проведено порівняльний аналіз конкурентоспроможності регіонів України за результати їх моніторингу за методологією ВЕФ та досліджено вплив деяких факторів на конкурентоспроможність регіонів.

Мета статті. Аналіз валового внутрішнього продукту (ВВП), високотехнологічного (high-tech) експорту товарів та деяких показників із щорічних доповідей ВЕФ, що характеризують стан технологічної готовності, розвиток бізнесу та інновацій, якість інституціонального середовища як факторів конкурентоспроможності економіки України, в порівнянні з новими членами Євросоюзу – Польщею, Румунією, Чехією, а також із Туреччиною, та розробка пропозицій щодо створення державних стратегії здійснення структурної перебудови національної промисловості і економіки в цілому та забезпечення формування високотехнологічної та конкурентоспроможної моделі розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу динаміки зміни показників експорту високотехнологічної продукції в Україні в порівнянні з країнами ЄС, спочатку розглянемо чисельність населення і показники ВВП та ВВП на душу населення в кожній з країн в 2012-2015 р.р. (Табл.1).

В умовах глобалізації другий і третій показники відображають рівень соціально-економічного розвитку країн, рівень конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках продукції, що випускається в країнах, а також досягнуту в країнах продуктивність праці, що визначається впровадженням досягнень науково-технічного прогресу [6].

У вибраній групі країн найбільшими за чисельністю населення є Туреччина, Україна і Польща. Рівень зниження чисельності населення в

цілому свідчить про недоліки та проблеми в соціально-економічному розвитку країн, а також про зниження привабливості країн для проживання. У Туреччині у період, що розглядається, цей показник щорічно зростав на 1,23%. В Україні чисельність населення в 2013 р зменшилася на 0,23% в порівнянні з 2012 р, а у 2014 р на 0,28% в порівнянні з 2013 р. У 2014 р щодо 2012 року на 0,51%. Позитивні показники в Чехії, де чисельність населення зросла на 0,03% в 2013 р в порівнянні з попереднім роком, а в 2014 р знизилася всього на 0,04%.

Серед аналізованих країн лідерами за обсягами ВВП є Туреччина, Польща і Чехія. У Туреччині реєструється зниження ВВП у 2013 р. на 3,0% відносно 2012 р., у 2014 р. зниження ще на 9,53 % відносно попереднього року. У Польщі максимальне значення ВВП було досягнуто в 2014 р -547,89 млрд. дол. США, а в 2015 році цей показник знизився на 12,17% і склав 481,24 млрд. дол. США. У Чехії зниження ВВП відбулося на рік раніше. У 2014 р на 1,47% в порівнянні з 2013 р, а в 2015 р на 11,11%, в порівнянні з 2014 р. Зниження активності економік нових членів ЄС в першу чергу пояснюються впливом введення взаємних економічних санкцій країнами Євросоюзу і Російської Федерації.

В Україні в 2014 і 2015 роках відбулося більш різке зниження ВВП. Так в 2014 р ВВП знизився на 27,24% в порівнянні з 2013 р, а в 2015 р на 31,01% в порівнянні з 2014 р. У 2015 року український ВВП досяг величини 90,14 млрд. дол. США., що нижче в порівнянні з 2013 р в 1,99 рази. Такий спад ВВП в Україні може пояснюватися діючою останніми роками в країні моделі економіки, в якій переважають негативні процеси деіндустріалізації, монополізації, наростанням морального і фізичного зносу основних фондів, практичної відсутності реформ в економіці, різким погіршенням торгових відносин із сусідньою Росією і звичайно військовими діями на сході країни.

При порівняльному аналізі показника ВВП на душу населення, який, як вважають, більш детально відображає рівень добробуту населення, провідні позиції в 2012-2015 рр. займають Чехія, Польща і Туреччина. У цих країнах зміна ВВП на душу населення в 2015 р в порівнянні з попереднім роком склало в Чехії -11,25%, у Польщі -12,14%, в Туреччині -10,51%. Четверту позицію за цим індикатором займає Румунія, де в 2015 році цей показник склав 8807 дол. США і також знизився в порівнянні з попереднім роком на 11,76%.

В Україні цей показник в 2015 р становила 2109 дол. США, що нижче в порівнянні з 2013 р в 2,0 рази, а щодо Чехії, Польщі, Туреччини та Румунії в тому ж 2015 року відповідно в 8,2; 6,9; 4,4 і 4,2 разів. Значне перевищення ВВП на душу населення в Чехії і Польщі в порівнянні з Україною вказує на більш високу результативність чеської і польської економік та на значні недоліки в нашій країні у сфері підвищення продуктивності праці.

Таблиця 1

Показники ВВП та високотехнологічного експорту товарів в країнах*

Найменування показника	Рік	Польща	Румунія	Туреччина	Україна	Чехія
Населення, млн.чол.	2014	37,995	19,910	75,932	45,362	10,510
	2013	38,040	19,983	75,010	45,489	10,514
	2012	38,063	20,058	74,099	45,593	10,510
ВВП, млрд. дол. США (поточні ціни)	2015	481,24	174,92	722,22	90,14	182,46
	2014	547,89	199,09	798,33	130,66	205,27
	2013	526,34	191,60	823,03	179,57	208,33
	2012	496,69	172,04	788,61	175,71	206,44
ВВП на душу населення, дол. США (поточні ціни)	2015	12662	8807	9920	2109	17330
	2014	14411	9981	10381	3051	19526
	2013	13820	9570	10821	4435	19810
	2012	13049	8561	10490	3883	19651
Експорт high-tech товарів, млрд. дол. США**	2013	12,052	2,857	2,177	2,189	20,921
	2012	9,559	2,860	1,979	2,622	22,008
Експорт high-tech товарів, в % от експорту товарів	2013	7,7	5,7	1,9	5,9	14,7
	2012	7,0	6,4	1,8	6,3	16,1
Експорт high-tech товарів на 10,0 тис. нас., млн. дол. США	2013	3,1683	1,4299	0,2902	0,4812	20,932
	2012	2,5113	1,4314	0,2671	0,5751	20,940

*Складено автором за даними World Bank та OECD. **Показники експорту high-tech товарів в 2014р.г. не представлені внаслідок відсутності в базах даних на даний час.

В українській літературі в високотехнологічний експорт за методиками ОЕСР та Євростату (за інтенсивністю НДДКР), включаються такі продукти як: аерокосмічна техніка, комп'ютери, фармацевтичні продукти, наукові інструменти та електричні машини. Аналіз показників експорту high-tech товарів в розглянутих країнах показує, що найбільш високі їх обсяги експортують Чехія і Польща, Табл.1. У Чехії в 2013 р обсяг експорту цієї продукції склав 20,921 млрд. дол. США і знизився на 6,3% в порівнянні з 2012 р, а в Польщі в той же період обсяг експорту зріс на 26,1% і склав в 2013 р 12,052 млрд. дол. США. В Україні обсяг експорту таких товарів в 2013 р склав всього 2,189 млрд. дол. США, що менше в тому ж році в 5,51 рази, в порівнянні з Польщею, в 1,3 рази в порівнянні з Румунією і в 9,56 рази в порівнянні з Чехією.

Для оцінки структури промисловості також вагомі показники експорту високотехнологічних товарів у відсотках від експорту товарів у країнах. За цим показником на першій позиції у 2013 р. знаходиться Чехія, в якій експорт high-tech товарів склав 14,7%. В Україні у 2013 р. у порівнянні із 2012 р. зафіксовано зменшення показника на 0,4%, що

нижче, наприклад, ніж у Румунії на 0,7%.

Для більш об'єктивної оцінки стану експорту високотехнологічної продукції автор обчислив цей показник в розрахунку на 10,0 тис. населення. При такій оцінці найкращі результати досягла Польща, яка збільшила експорт high-tech товарів у 2013 р. на 26,2 % в порівнянні із попереднім роком, в той час як Україна зменшила експорт на 16,33%. Всього в Україні обсяг експорту високотехнологічних товарів в 2013 р був менше в 6,58 рази, в порівнянні з Польщею, в 43,5 рази нижче, ніж в Чехії і в 12,5 рази нижче, ніж в Румунії. Вважаємо, що показники експорту high-tech товарів в Україні в 2014 і 2015 р.р. ще більш знизилися, незважаючи на зовнішньоторговельну переорієнтацію України на користь Євросоюзу, через скорочення обсягів виробництва в українському машинобудуванні, зниження приросту прямих іноземних інвестицій в промисловість, а також погіршення фінансових показників діяльності підприємств.

Далі порівняємо обрані показники із щорічних доповідей ВЕФ, що характеризують стан технологічної готовності, розвитку бізнесу та інновацій в Україні та в інших країнах групи, табл.2.

Таблиця 2

Показники технологічної готовності, розвитку бізнесу та інновацій в країнах*

Країна	Рік	9	9.01	9.02	9.03	11	11.03	11.07	12	12.03	12.04	12.05
Польща	2012	4,5/43	4,4/102	4,1/114	4,6/75	4,1/65	3,4/104	4,1/51	3,2/65	2,8/103	3,5/72	3,1/103
	2013	4,5/48	4,5/90	4,2/101	4,6/68	4,1/63	3,5/92	4,1/57	3,3/72	2,8/98	3,5/73	3,2/89
	2014	4,8/41	4,6/72	4,2/101	4,5/63	4,1/55	3,6/81	4,5/45	3,3/64	3,1/84	3,5/73	3,1/91
Румунія	2012	4,1/54	4,3/107	4,3/104	4,4/89	3,6/101	3,5/96	3,4/107	3,0/97	2,8/104	3,3/88	3,2/99
	2013	4,5/47	4,6/81	4,4/81	4,8/49	3,8/90	3,8/70	3,7/82	3,3/66	3,1/65	3,6/71	3,4/75
	2014	4,6/46	4,6/71	4,4/80	4,7/44	3,7/88	3,6/74	3,7/80	3,2/75	2,9/94	3,6/71	2,9/105
Туреччина	2012	4,1/58	5,4/44	5,3/37	4,9/47	4,4/43	4,4/30	4,6/51	4,6/33	3,1/68	3,9/52	4,1/23
	2013	4,3/55	5,3/45	5,2/37	5,1/28	4,3/50	4,3/36	4,5/36	3,4/56	2,9/89	3,7/61	4,2/17
	2014	4,1/64	5,0/55	5,2/36	4,7/52	4,1/58	3,9/52	4,3/43	3,4/60	3,1/79	3,7/61	3,7/39
Україна	2012	3,3/94	4,3/106	4,3/100	3,6/131	3,7/97	2,9/136	3,4/97	3,0/93	2,7/112	3,4/77	3,0/118
	2013	3,5/85	4,1/113	4,2/107	3,7/127	3,7/99	3,0/128	3,5/95	3,2/81	3,1/66	3,5/74	2,9/123
	2014	3,4/86	4,3/96	4,2/100	3,8/117	3,7/91	3,0/124	3,8/68	3,4/54	3,4/54	3,5/74	3,0/98
Чехія	2012	4,9/34	5,2/53	4,9/54	5,1/27	4,4/38	4,1/45	4,6/32	3,0/93	3,8/32	4,4/35	2,8/124
	2013	5,0/36	5,2/51	5,0/50	5,0/36	4,5/35	4,1/47	4,9/30	3,7/39	3,7/31	4,0/42	3,0/107
	2014	5,4/29	5,6/32	5,0/48	5,0/22	4,5/30	3,9/55	5,1/27	3,8/35	3,9/30	4,0/42	3,2/83

*Складено автором за даними щорічних доповідей ВЕФ.

В дослідженні вибрано наступні складові та індикатори:

Складова 9: Технологічна готовність (включає 9 індикаторів). Складова дозволяє оцінювати швидкість, з якою економіка переймає і використовує, але не обов'язково розвиває, новітні технології для підвищення продуктивності секторів своєї економіки. В складовій індикатори характеризують: 9.01– доступність новітніх технологій; 9.02– стан впровадження технологій на рівні компаній; 9.03– прямі іноземні інвестиції і передача технологій.

Складова 11: Рівень розвитку бізнесу (включає 10 індикаторів)

стосується загальної якості бізнес-мереж країни, складності операцій і стратегій окремо взятих фірм. В складовій обрані індикатори визначають: 11.03– рівень розвитку бізнес кластерів, що характеризує виникненню більших можливостей для інновацій та зменшення кількості бар'єрів для створення нових фірм; 11.07–рівень розвитку виробничих процесів.

Складова 12: Інновації (включає 8 індикаторів) характеризує створення та використання технологічних інновацій в країні. Для цього необхідне сприятливе для інноваційної діяльності середовище, достатні витрати компаній на НДДКР (індикатор 12.03), співробітництво у проведенні досліджень між університетами та бізнесом (індикатор 12.04), держзакупівлі високотехнологічної продукції (індикатор 12.05)

Як бачимо за показниками складової 9 першу та другу позиції займають Чехія та Польща. Ці країни змогли значно поліпшили свої бали та рейтинги у 2014 р. в порівнянні із 2013р. В Туреччині навпаки у 2014 р. рівень технологічної готовності знизився. Україна знаходиться на останньому місці в цій групі за цієї складовою та займала 86 місце серед 148 країн що обстежувалися у 2014р.

Чехія також займає першу позицію за індикаторами складової 9.01– доступність новітніх технологій; 9.02–стан впровадження технологій на рівні компаній та особливо за індикатором 9.03– прямі іноземні інвестиції і передача технологій (22 –е місце серед 148 країн що обстежувалися у 2014р.). Україна за цими індикаторами також знаходиться на останньому місці в групі. При цьому найбільш проблематичним є стан діяльності за індикатором 9.03, про що свідчить зайняте 117–е місце в рейтингу конкурентоспроможності ВЕФ за цим індикатором.

За складовою 11 першу позицію також займає Чехія, які поліпшила свій рейтинг у 2014 р. в порівнянні із 2013 р., а на другому знаходяться дві країни Польща та Туреччина.

Україна також дещо поліпшила свій рейтинг, зайнявши 91–е місце у 2014 р. замість 99–го у 2013 р. За індикаторами складової 11.03– рівень розвитку бізнес кластерів лідером є Туреччина, а за індикатором 11.07– рівень розвитку виробничих процесів Чехія. Україна значно відстає за першим індикаторами від країн в групі, займаючи у 2014 р. 124 місце в рейтингу ВЕФ. В той же час за другим індикатором в Україні у 2014 р. ситуація покращилася, оскільки країна зайняла 91–е місце у 2014 р. замість 99 –го у 2013 р.

За складовою 12 – інновації знову на першій позиції знаходиться Чехія, яка з 2012р. по 2014 р. впевнено займає високі позиції 35–е місце у 2014 р. На друге місце за цією складовою у 2014 р. вийшла Україна 54–е місце, в той час як у 2012 р. знаходилася на 93-ому місці. Суттєво поліпшила сприятливе середовище для інноваційної діяльності Польща, яка поліпшила свій рейтинг у 2014 р. 64–е місце в порівнянні із 2013 р. 72–е місце.

За індикаторами складової 12.03 – витрати компаній на НДДКР самий високий показник у Чехії в 2014 р. (30–е місце в рейтингу), що свідчить про наявність сприятливого для інноваційної діяльності середовища в країні, яке має підтримку з боку держави і приватного секторів та про достатні інвестиції в наукові дослідження. Друге місце зайняла Україна, 54–е місце в рейтингу, в той час як у 2012 р.. знаходилася на 112 місці. Значна зміна рейтингу України в короткому часовому інтервалі має бути досліджена детальніше, оскільки формування відповідних стимулів, що сприяють підвищенню обсягів витрат компаній на НДДКР, як правило, відбувається поступово. Зауважимо, що Туреччина за даним індикатором в 2012 – 2014 рр. випереджає Польщу.

Для активізації інноваційного та високотехнологічного розвитку економіки дуже важливо співробітництво у проведенні досліджень між університетами та бізнесом (індикатор 12.04). Завдяки такому співробітництву компанії отримують нові знання, процеси та технології що надає можливості розробляти та створювати найсучасніші товари для збереження конкурентної переваги. За цим індикатором Чехія також значно випереджає інші країни у групі (42 –е місце в рейтингу у 2014 р.). За даними рейтингу можна вважати, що в Польщі та Україні (відповідно 73 –е місце та 74–е місце у 2014 р.) існують схожі бар'єри, що не дозволяють побудувати ефективну взаємодію між компаніями та університетами.

За даним Держзакупівлі високотехнологічної продукції (індикатор 12.05) лідером в групі країн, є Туреччина, яка займає 17-е місце і 39-е місце в рейтингах 2013 і 2014 роках. Друге місце займає Чехія, яка в 2014 р істотно підвищила рейтинг за цим індикатором (83-е місце). В Україні також намітилися позитивні зрушення в держзакупівлі високотехнологічної продукції, про що свідчить зміна рейтингу за цим індикатором з 118-го міста в рейтингу 2012 р. на 98 -е міста в рейтингу 2014 р.

В роботі також проведено аналіз показників інституціонального середовища в Україні у 2013-2014 роках, що представлені у відповідних доповідях ВЕФ, які характеризують ефективність діяльності державних інститутів в країнах групи та суттєво впливають на конкурентоспроможність та економічне зростання, а також безумовно на виробництво та експорт високотехнологічної продукції.

Розглянемо наступні індикатори складової №1 «Інститути», що входить в субіндекс «Базові вимоги»: 1.01 Права власності; 1.03 Нецільове використання бюджетних коштів; 1.05 Хабарі та неформальні платежі; 1.06 Незалежність судової системи; 1.08 Марнотратство в бюджетних витратах; 1.13 Втрати бізнесу від загрози тероризму; 1.14 Втрати бізнесу від злочинності і насильства; 1.15 Організована злочинність; 1.16 Надійність роботи правоохоронних органів; 1.18 Рівень стандартів аудиту та звітності; 1.20 Захист інтересів міноритарних акціонерів; 1.21 Надійність захисту інвестора, Табл.3.

Таблиця 3

Показники інституційного середовища в країнах*

Рік	Польща		Румунія		Туреччина		Україна		Чехія	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
ІГК ВЕФ	4,5/43	4,5/41	4,3/59	4,3/53	4,5/45	4,4/51	4,1/76	4,0/79	4,5/37	4,7/31
Бал та рейтинг Скл. № 1	4,0/56	4,1/58	3,6/88	3,7/86	3,9/64	3,8/75	3,0/130	3,1/130	3,8/76	4,1/57
1.01	4,3/55	4,3/64	4,0/79	3,9/98	4,6/47	4,4/53	2,7/135	2,9/132	4,0/75	4,4/54
1.03	3,3/50	3,9/48	3,0/82	2,9/97	3,2/74	3,7/54	2,4/124	2,7/111	2,7/98	2,9/92
1.05	4,7/43	4,8/40	3,9/68	3,6/90	4,3/54	4,2/52	3,0/118	2,9/122	3,9/70	4,4/48
1.06	4,1/54	4,2/54	3,5/84	4,0/66	3,1/101	3,0/107	2,9/140	2,3/132	3,9/62	4,3/50
1.08	2,9/85	2,9/87	2,5/116	2,5/114	3,7/37	3,7/38	1,9/138	1,9/134	5,0/7	5,0/7
1.13	6,0/27	5,7/43	4,8/97	5,2/76	4,0/123	4,5/112	4,4/117	3,1/133	5,8/42	6,0/20
1.14	5,4/27	5,2/39	4,4/74	4,9/56	4,5/67	4,8/61	3,6/126	3,4/116	4,8/50	5,2/40
1.15	5,6/36	5,4/49	4,1/105	4,6/80	4,4/90	4,9/69	3,6/126	3,4/128	5,0/59	5,6/41
1.16	4,1/76	4,1/75	4,2/65	4,2/64	3,6/103	3,6/103	2,6/135	2,6/133	4,1/75	4,1/74
1.18	4,9/58	5,0/52	4,3/93	4,3/86	4,8/66	4,4/82	3,7/124	3,6/124	4,9/56	5,3/33
1.20	4,0/81	4,1/63	3,6/99	3,7/93	4,3/57	4,1/66	2,8/139	2,9/134	4,1/71	4,3/50
1.21	5,0/45	6,3/32	6,0/45	6,2/39	6,3/34	6,9/13	4,3/105	4,8/95	5,0/83	5,4/77

*Складено автором за даними щорічних доповідей ВЕФ.

Перше місце за складовою №1 серед країн в групі займає Польща, в якій в першу чергу потрібно звернути увагу на поліпшення індикаторів 1.08 і 1.16. Чехія в 2014 р. змогла домогтися значного підвищення рейтингу за цією складовою (57-е місце в рейтингу) в порівнянні з 2013 р і займає друге місце, але найбільш проблемними для країни залишаються індикатори 1.03 і 1.21. Як видно, в Туреччині (75-е місце в рейтингу) і Румунії (86-е місце в рейтингу) нараховуються вже по три індикатора з неприпустимо низьким рейтингом. Україна за цією складовою в 2013 р і 2014 р займає 130-е місце в рейтингу, причому всі індикатори мають вкрай низькі рейтинги.

Проведемо також порівняльний аналіз глобальної конкурентоспроможності розглянутих країн за оцінками ВЕФ. Згідно з методологією авторів країни з високими показниками національної конкурентоспроможності, як правило, забезпечують більш високий рівень добробуту своїх громадян.

Виявлено, що за Індексом глобальної конкурентоспроможності на першу та другу позиції займають Чехія (31-е місце у рейтингу 2014 р.) та Польща (41-е місце у рейтингу 2014 р.). Непогані показники конкурентоспроможності національної економіки демонструє і Туреччина (51-е місце у рейтингу 2014 р.), не дивлячись на відставання від України за показниками високотехнологічного експорту. Високим темпами підвищує свою конкурентоспроможність Румунія (51-е місце у рейтингу 2014 р.), в той час як у 2012 р. країна займала лише 76-е місце у рейтингу. В Україні конкурентоспроможність економіки значно відстає від показників країн в групі. У рейтингу в 2014 р Україна розмістилася на –

79-й позиції, що нижче на три позиції в порівнянні з 2013 р.

Для визначення інтегральної оцінки кожної країни за розглянутими складовими та індикаторами автором розроблено підхід за яким визначався середній бал за роками за всіма показниками для кожної країни. В результаті розрахунків встановлено, що, наприклад, у 2014 р. для Чехії такий інтегральний показник, становить 4,46 бала (1-е місце), для Туреччини 4,08 бала (2-е місце), для Польщі та Румунії відповідно 3,95 бала (3-е місце) і 3,8 бала (4-е місце). Україна з показником 3,55 бала посідає 5-е місце і значно відстає від країн в групі.

Розглянуті показники України по обраним складовим, індикаторам та розрахунку в порівнянні із іншими країнами, свідчать про недостатню ефективність державного апарату в країні та наявність великих бар'єрів і втрат при реалізації стратегій і програм розвитку. Виконане порівняння показників складових та індикаторів конкурентоспроможності розглянутих країн, свідчить, що для держав, в яких спостерігається цілеспрямоване нарощування високотехнологічного експорту, типово також посилення державної політики щодо значного поліпшення діяльності державних інститутів та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволяють визначити підходи та критерії для поступового підвищення конкурентоспроможності економіки України та реалізації ефективного соціально-економічного розвитку країни, з урахуванням досвіду передових країн, в два етапи. На першому етапі (до 2020 року) країна має поставити завдання увійти до числа 60 країн за рейтингом конкурентоспроможності ВЕФ (з показниками ВВП на душу населення – 8,5 тис. дол. США та експорту високотехнологічної продукції – 1,3 млн. дол. США на 10,0 тис. населення), а на другому етапі (до 2025 року) увійти до числа 45 країн за рейтингом конкурентоспроможності ВЕФ (з показниками ВВП на душу населення – 12,5 тис. дол. США та експорту високотехнологічної продукції – 2,5 млн. дол. США на 10,0 тис. населення).

Для цього мають бути створені відповідні державні стратегії – середньострокова (до 2020 року) та довгострокова (до 2025 року) спрямовані на здійснення на основі використання науково-технічних факторів, як основного джерела економічного зростання структурної перебудови національної промисловості та економіки в цілому. В них необхідно передбачити підвищення обсягів виробництва та питомої ваги високотехнологічних товарів в українському експорті та забезпечення формування інноваційно-інвестиційної високотехнологічної та конкурентоспроможної моделі розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Єщенко П.С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки / П. С. Єщенко // Економіка

- України. – 2013. – № 10. – С. 4–20.
2. Макуха С.Н. Структурная перестройка внешней торговли Украины – требование времени //Бізнес-Інформ. – 2012. – №1. – с.8-11.
  3. Горянская Т.В. Внешняя торговля Украины: состояние и тенденции развития / Т. В. Горянская // Вісник Донецького національного університету, сер.В: Економіка і право, Вип.2, . – 2014. – С. 28-30.
  4. Denysiuk Volodymyr. Analysis of economic and exports structure of Ukraine and Serbia as country level indicators of economic development // International Journal of Economics and Law, 2013. Vol. 3, No.7.– P.8-17.
  5. Денисюк В.А. Аналіз впливу окремих факторів на конкурентоспроможність регіонів України / В. А.Денисюк // Проблеми науки. – 2013. – № 10. – С. 16-23.
  6. Харазішвілі Ю.М. Теоретико-методологічні підходи до визначення внеску науково-технічного прогресу в моделі економічного зростання / Ю.М. Харазішвілі, В.А. Денисюк // Банківська справа. – 2010. – № 6. – С. 6-21.

***Summary.** Researched GDP, exports of goods and high-tech components and some indicators of the WEF annual reports as factors of competitiveness of Ukraine's economy, compared with a number of countries. An implementation of a national strategy restructuring of national industry and economy as a whole and to ensure the formation of high-tech and competitive model of economic development.*

***Key words:** GDP, high-tech exports, economic competitiveness, institutional environment, productivity, innovation*

УДК 339.13:330

Радченко Л.П.,

к.е.н., доцент

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди,

Шиловцева Н.В.,

к.е.н., доцент

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди,

м. Харків

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Розглядаються теоретичні та практичні питання формування стратегії інноваційної макроекономічної політики, аналізуються основні напрями інноваційної макроекономічної політики за досвідом різних країн світу. Розглядаються умови та труднощі в реалізації інноваційної